

T.C.
YÜZÜNCÜ YIL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
ZOOOTEKNİ ANABİLİM DALI

BATMAN İLİ KÖY TAVUKÇULUĞUNUN DURUMU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN: Seçkin GÜNGÖRDÜ
DANIŞMAN: Yrd. Doç.Dr. M. Fatih ÇELEN

VAN-2009

KABUL VE ONAY SAYFASI

Zootekni Anabilim Dalı'nda Yard.Doç.Dr. M. Fatih ÇELEN danışmanlığında, Seçkin GÜNGÖRDÜ tarafından sunulan “**Batman İli Köy Tavukçuluğunun Durumu**” isimli bu çalışma “Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği” ve “Fen Bilimleri Enstitüsü Yönergesi”nin ilgili hükümleri gereğince 07/01/2010 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile başarılı bulunmuş ve Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Yard. Doç. Dr. M. Fatih ÇELEN

İmza:

Üye: Yard. Doç. Dr. Ö. Faruk KURBAL

İmza:

Üye: Yard. Doç. Dr. Ecevit EYDURAN

İmza:

Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/....../..... tarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

İmza

.....
Enstitü Müdürü

ÖZET

BATMAN İLİ KÖY TAVUKÇULUĞUNUN DURUMU

GÜNGÖRDÜ, SEÇKİN

Yüksek Lisans Tezi, Zootečni Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yard. Doç. Dr. M. Fatih ÇELEN

Ekim 2009, 36 sayfa

Bu çalışma Batman ilindeki köylerde yapılmakta olan kümes hayvanı yetiştiriciliğini incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu çalışmanın araştırma materyalini Batman ilinin Sason, Beşiri ve Gercüş ilçesi içerisindeki 14 köyden toplam 124 kişinin katılımıyla yapılan anketler oluşturmuştur.

Çalışma sonucunda batman ili köylerinde kümes hayvanları yetiştirme amacının yumurta üretme olduğu söylenebilir. Anket yapılan köylerde kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların % 99'unun kümeslerinin zeminin toprak olduğu saptanmıştır. Köylerde kümes hayvanlarının yetiştirilmesinde fabrika yemi hemen hemen hiç kullanılmadığı tespit edilmiştir. Kümes hayvanlarının beslenmesinde de daha çok Dane Yem + Otlama+Artıklar kullanıldığı saptanmıştır.

Anahtar kelimeler: Batman, Köy tavukçuluğu

ABSTRACT

VILLAGE POULTRY PRODUCTION IN BATMAN PROVINCE

GÜNGÖRDÜ, SEÇKİN

MSci., Animal Science

Supervisor: Assist. Prof. Dr. M. Fatih ÇELEN

December 2009, 36 pages

This study was conducted to examine poultry production in Batman province's village. For his aim, questionnaire data of 124 participants in living 14 village of Batman province's districts, Sason, Beşiri and Gercüş were used as research material.

According to result of the study, it can be said that the reason to raise poultry in Batman province's villages is to produce eggs. In the villages which the survey was done, it was confirmed that 99 % of the people who are doing poultry farming have poultry houses with soils grounds. It was found out that concentrate feed was almost never used in raising poultry in the villages. It was confirmed that mostly grain feed + pasturage + leavings are used in feeding poultry.

Key Words: Batman, Village poultry

ÖNSÖZ

Ülkemizde Tavukçuluk sektörü hayvancılığımız içerisinde daha fazla gelişen ve bir endüstri kolu haline gelen sektör durumundadır. Tavukçuluk ülkemizde 1950 yılından itibaren standart saf ırkların ithaliyle birlikte gelişmeye başlamıştır. 1970'li yıllarda aile işletmeciliği şeklinde, pahalı ve sınırlı üretim kapasitesi ile faaliyette bulunmuştur. 1980'li yıllardan sonrada tavukçuluk sektörü modernleşmeye devam ederek günümüzde dünya standartlarına ulaşan işletmeler kurulmuştur. Bununla beraber halen kanatlı üretimimizin bir kısmı kırsal alanda köy tavukçuluğundan sağlanmaktadır. Bu çalışma ile Batman ili köy tavukçuluğunun genel özellikleri ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu tezin yazılmasında ve yüksek lisans eğitimimi başarıyla tamamlamamda büyük emeği geçen danışmanım Sayın Yard. Doç. Dr. M. Fatih ÇELEN'e, anketlerin analizlerinin yapılmasında ve değerlendirilmesinde yoğun emeği geçen Sayın Yard. Doç. Dr. Ecevit EYDURAN'a, tezin yürütülmesinde emeği geçen Yard. Doç. Dr. Ömer Faruk KURBAL'a, Zir. Müh. Özcan İŞCAN'a, Serhat MİRKAN'a, Musa BAYSAL'a ve Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootečni Bölümünde bulunan tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZ	I
ABSTRACT	III
ÖNSÖZ	V
İÇİNDEKİLER	VII
ÇİZELGELER DİZİNİ	IX
EKLER DİZİNİ	XII
1. GİRİŞ	1
2. LİTERATÜR BİLDİRİŞLERİ	6
3. MATERYAL ve YÖNTEM	11
4. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA	13
5. SONUÇ	30
KAYNAKLAR	31
EK1	34
ÖZGEÇMİŞ	36

ÇİZELGELER DİZİNİ

	Sayfa
Çizelge 1.1. Tavuk Etinin Protein Etkinliğinin Diğer Etlere Karşılaştırılması (Erensayın, 2000)	1
Çizelge 1.2. Bir Yumurtanın Yenilebilir Kısımının Besin Değeri (Erensayın, 2000)	2
Çizelge 1.3. Türkiye’de Kanatlı Eti Üretimi ve Tüketimi (BESD-BİR, 2009)	3
Çizelge 1.4. Türkiye’de Sofralık Yumurta Üretim ve Tüketimi * (YUM- BİR,2009)	3
Çizelge 1.5. Batman ili ve ilçelerinde bulunan kümes hayvanları sayısı ve yumurta üretimi (TÜİK, 2008)	4
Çizelge 2.1 Köy tavukçuluğun üretim sisteminin temel özellikleri (Riise ve ark., 2004)	10
Çizelge 3.1. Batman İlinde Anket Yapılan İlçeler, İlçelerdeki köyler ve Köylerde yapılan Anket Sayısı	12
Çizelge 4.1 Köylerde anket yapılan bireylerin kümes hayvanı yetiştirme durumu	13
Çizelge 4.2 Ankete yapılan köylerdeki Kümes hayvanı yetiştiren hanelerde bulunan birey sayıları	13
Çizelge 4.3 Köylerde kümes hayvanı yetiştirmeyen bireylerin daha önceden eğitim düzeyine göre kümes hayvanı yetiştirme durumunun (yıl) değişimi (%)	14
Çizelge 4.4 Köylerde kümes hayvanı yetiştirmeyen bireylerin daha önceden eğitim düzeyine göre kümes hayvanı yetiştirme durumunun (adet) değişimi (%)	14
Çizelge 4.5 Anket yapılan köylerde kümes hayvanı yetiştirmeyen bireylerin yetiştirmekten vazgeçme nedenleri	15
Çizelge 4.6 Anket yapılan köylerde yetiştiriciliği yapılan kümes hayvanlarının değişimi	16
Çizelge 4.7 Kümes hayvan yetiştiriciliği yapanların ürün satma durumu	16
Çizelge 4.8 Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların ürün satın alma durumu	17
Çizelge 4.9 Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların gelir düzeyleri artması durumunda kanatlı hayvan ürünlerini üretim durumu	17
Çizelge 4.10 Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların yumurtanın et ve süt gibi değerli olup olmadığı hakkındaki görüşleri	18
Çizelge 4.11 Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların bebeklerin ve çocukların beslenmesinde yumurtanın ne ölçüde kullanılması gerektiğine dair görüşleri	18
Çizelge 4.12 Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların yumurtanın kalp ve damar hastalıklarına yol açtığına inanıp inanması hakkındaki görüşleri	19

Çizelge 4.13 KÜMES hayvanı yetiştiriciliği yapanların yumurtayı daha çok ne şekilde tükettiklerine dair görüşleri	19
Çizelge 4.14 KÜMES hayvanı yetiştiriciliği yapanların tavuk etinin kırmızı et kadar değerli olup olmadığı hakkındaki görüşleri	19
Çizelge 4.15 KÜMES hayvanı yetiştiriciliği yapanların tavuk, hindi, kaz, ördek etini ne şekilde tükettiklerine dair görüşleri	20
Çizelge 4.16 Kanatlı hayvanı yetiştiriciliği yapanların kümeslerinin zemin durumu	20
Çizelge 4.17 KÜMESTE bulunan hayvanların yerleşim yerinin eğitim düzeyine göre değişimi (%)	20
Çizelge 4.18 KÜMES hayvanı yetiştiriciliği yapanların kümeslerinde badana yapma durumu	21
Çizelge 4.19 KÜMES hayvanı yetiştiriciliği yapanların hayvanlarına aşı ve ilaç kullanma durumu	21
Çizelge 4.20 KÜMES hayvanlarında ilaç ya da aşı kullanılmasının Aylık ortalama gelir Düzeyine Göre Değişimi (%)	22
Çizelge 4.21 Yumurtacı civcivleri temin etme durumunun eğitim düzeyine göre değişimi (%)	22
Çizelge 4.22 Farklı renklerde yumurta veren tavukların tercih edilmelerinin eğitim düzeyine göre değişimi.	23
Çizelge 4.23 Farklı renklerde yumurta veren tavukların tercih edilmelerinin aylık ortalama gelir düzeyine göre değişimi (%)	23
Çizelge 4.24 Tavukların yumurta verim süresi ile eğitim düzeyi arasındaki ilişki	24
Çizelge 4.25 Tavukların yumurta verim süresince yumurta verimi (adet)	24
Çizelge 4.26 KÜMES hayvanı yetiştiriciliği yapanların hayvanlarını besleme şekilleri	25
Çizelge 4.27 KÜMES hayvanı yetiştiriciliği yapanların etçi tavuk civcivini elde etme şekli	25
Çizelge 4.28 KÜMES hayvanı yetiştiriciliği yapanların satın aldıkları etlik piliç civcivlerinin kesim yaşı (ay)	26
Çizelge 4.29 KÜMES hayvanı yetiştiriciliği yapanların satın aldıkları etlik piliç civcivlerinin kesim ağırlığı (kg)	26
Çizelge 4.30 KÜMES hayvanı yetiştiriciliği yapanların gelir kaynaklarının değişimi (%)	26

Çizelge 4.31 Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların eğitim düzeylerine göre dağılımı(%)	27
Çizelge 4.32 Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların aylık ortalama gelir düzeylerinin dağılımı (%)	27
Çizelge 4.33 Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların devlet tarafından verilen desteklerin artırılması durumunda yetiştirdikleri hayvan sayısının değişimi (%)	27
Çizelge 4.34 Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların devlet tarafından verilen desteklerin artırılması durumunda çeşitli kanatlı hayvan sayısını artırma durumunun değişimi (%)	28
Çizelge 4.35. Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanlar içinde kuş gribi hakkında bilgisi olanların dağılımı (%)	28

EKLER DİZİNİ

Ek – 1 Köylerde Uygulanan Anket Formu

Sayfa
34

1. GİRİŞ

Ergin bir insanın günlük hayvansal protein ihtiyacı 30-40 gramdır. Bu rakam ülkemizde 20 gramdır. Sağlıklı ve dengeli beslenme için tüketilmesi gereken hayvansal protein kaynaklarının en önemlilerinden biri de tavuk eti ve yumurtasıdır. Tavuk eti insan beslenmesinde gerekli olan tüm aminoasitleri yeteri miktarda içermektedir. Sağlıklı beslenmenin temel taşlarından biri olan hayvansal protein ihtiyacını karşılamada, kanatlı eti, ekonomik olması nedeniyle de dikkate değer bir konuma sahiptir. Çizelge 1.1’de görüldüğüne göre tavuk etinin yemin ete ve hayvan proteine dönüşüm oranı ve dolayısıyla maliyeti diğer dört ayaklı çiftlik hayvanlarına nazaran çok daha azdır.

Çizelge 1.1. Tavuk Etinin Protein Etkinliğinin Diğer Etilerle Karşılaştırılması (Erensayın, 2000)

Hayvan Türü	1 kg canlı ağırlık için yem tüketimi	Kesim randımanı (%)	Toplam Yenilebilir kıs. Oranı (%)	Protein Kes. Canlı ağırlık	Tem. Kes. Oranı (%)	1 kg ürün için gerekli yem. (kg)	1 kg ürün proteini için gerekli yem. (kg)
Tavuk							
Broyler	2	73	50	18.6	9.3	4.0	21.5
Yumurta	-	-	-	12.0	-	2.3	20.0
Sığır							
Ekstra	8	64	55	13.6	7.5	14.5	107
Eks.							
Ekstra	8	62	53	14.9	7.9	15.1	101
1. sınıf	8	60	51	16.5	8.4	15.7	95
Domuz	4	72	57	10.2	5.8	7.0	69
Hindi	2.6	80	58	20.1	11.7	4.5	22.2

Yumurta; biyolojik değeri tam, insan sağlığı için, besin maddelerince en zengin ve koruyucu özelliğe sahiptir. Fakat yumurtanın sadece koruyucu olmadığı, aynı zamanda insan sağlığı üzerine olumlu etkileri de olduğu bilinmektedir. Ayrıca, yumurta, tabiat tarafından orijinal ambalajı içerisinde sunulan ve bayatlaması dışında hiç bir hile karıştırılmayan tek gıda maddesi özelliğini taşımaktadır. Dışarıdan hiçbir ek besin maddesi katılmaksızın, sadece sıcaklık ve nem düzenlemesiyle, 21 günde bünyesinden eksiksiz bir canlı oluşturması da yumurtanın besin değerini açıklamaya yeterlidir. Bir yumurtanın yenilebilir kısmının besin değeri Çizelge 1.2’de verilmiştir.

Çizelge 1.2. Bir Yumurtanın Yenilebilir Kısmının Besin Değeri (Erensayın, 2000)

Besin Kompozisyonu	Bütün – Taze Çiğ Yumurta	Taze – Çiğ Yumurta Akı	Taze – Çiğ Yumurta Sarısı	Bütün Tam Pişmiş Katı Yumurta
Adet	11	1	1	11
Ağırlık (gr)	50	33	17	50
Su (%)	73.7	87.6	51.1	73.7
Enerji (Cal)	81.5	16.83	59.16	81.5
Protein (gr)	6.45	3.6	2.72	6.45
Yağ (gr)	5.75	iz miktarda	5.2	5.75
Toplam doymuş yağ asidi (gr)	2.0	-2	1.7	2.0
Doymamış yağ asitleri				
Oleik asit (gr)	2.5	-2	2.21	2.5
Linoneik asit (gr)	0.5	2	0.34	0.5
Kolesterol (mgr)	275	0	255	-3
Karbonhidrat (toplam, gr)	0.45	0.264	0.1	0.45
Kül (gr)	0.5	0.231	0.289	0.5
Kalsiyum (mgr)	27	2.97	23.97	27
Fosfor (mgr)	102.5	4.95	96.73	102.5
Demir (mgr)	1.15	0.033	0.0935	1.15
Sodyum (mgr)	61	48.18	8.84	61
Potasyum (mgr)	64.5	45.87	16.66	64.5
Magnezyum (mgr)	5.5	2.97	2.72	-3
Vitamin A (I U)	5.90	0	578	590
Tiamin (mgr)	0.055	iz miktarda	0.037	0.045
Riboflavin (mgr)	0.15	0.089	0.075	0.14
Niasin (mgr)	0.05	0.033	0.017	0.05
Askorbik asit (mgr)	0	0	0	0

Türkiye'nin genç nüfus yapısına sahip olduğu dikkate alındığında tavuk eti ve yumurtasının önemi daha da değer kazanmaktadır.

Türkiye'nin 2006 yılı kanatlı eti üretiminin 946 bin tonu piliç eti, 46 bin ton hindi eti, 40 bin ton çıkma tavuk ve diğer kanatlı etleridir. Kişi başına tavuk eti tüketimi 13.88 kg'dır (Çizelge 1.3.). Gelişmiş ülkelerde ise kişi başına tavuk eti tüketimi 15 ile 27 kg dır. Üretim miktarı bakımından kırmızı eti geçmiş olan kanatlı eti sektörü ülkenin bir numaralı hayvansal protein kaynağı durumuna erişmiştir.

Çizelge 1.3. Türkiye’de Kanatlı Eti Üretimi ve Tüketimi (BESD-BİR, 2009)

Yıllar	Piliç eti Üretimi (ton)	Hindi eti Üretimi * (ton)	Köy ve Yum. Tavukları ve Diğer Kan. eti Üretimi (ton)	Toplam Kanatlı Eti Üretimi (ton)	Üretim Artışı (%)	İhracat İthalat Farkı (ton)	Nüfus (1000)	Kişi Başına Tüketim (kg/yıl)
1990	162.569	0	54.190	216.759		-372	56.714	3.82
1991	179.073	0	59.691	238.764	10.15	311	57.835	4.13
1992	216.214	0	72.071	288.285	20.74	612	58.959	4.90
1993	276.501	0	92.167	368.668	27.88	-937	60.079	6.12
1994	233.510	0	77.837	311.347	-15.55	-12.227	61.204	4.89
1995	313.154	2.646	101.739	417.539	34.11	-4.875	62.338	6.62
1996	415.155	3.223	135.162	553.540	32.57	-4.889	63.485	8.64
1997	493.271	2.678	120.640	616.589	11.39	-4.420	64.642	9.47
1998	497.720	9.577	114.853	622.150	0.90	-5.450	65.789	9.37
1999	557.666	18.270	80.142	656.078	5.45	-2.398	66.889	9.77
2000	662.096	23.265	67.021	752.382	14.68	-1.854	67.896	11.05
2001	592.567	38.991	41.813	673.371	-10.50	-12.416	68.838	9.60
2002	620.581	24.582	60.043	705.206	4.73	-6.909	69.770	10.01
2003	768.012	34.078	51.255	853.345	21.01	-9.175	70.692	11.94
2004	940.889	46.248	58.295	1.045.432	22.51	-11.711	71.610	14.44
2005	978.400	53.530	52.850	1.084.780	3.76	-30.922	72.520	14.53
2006	945.779	45.750	40.250	1.031.779	-4.89	-17.832	73.423	13.81
2007**	1.012.000	33.000	55.000	1.100.000	6.61	-24.775	70.586	15.23

(*) Hindi etleri 1990-94 arasında Köy ve Yum. Tavukları Diğ. Kanatlılar sütununda toplamda yer almıştır.

(**)Kesinleşmemiş değerlerdir.

Türkiye’nin 2008 yılı sofralık yumurta üretimi 11.26 milyar adettir, fert başına tüketim ise 157 adettir. (Çizelge 1.4.). Ancak Avrupa ülkelerinde bu rakam 200 ile 250 adet arasında değişmektedir. Kanatlı eti ve yumurtası ülkemiz insanların dengeli beslenmeleri için stratejik öneme sahiptir.

Çizelge 1.4. Türkiye’de Sofralık Yumurta Üretim ve Tüketimi * (YUM-BİR,2009)

Yıllar	Yumurta Üretimi (Milyon)	Nüfus (1000)	Fert Başı Tüketim (Adet)
2002	7.809	69.770	112
2003	9.192	70.692	130
2004	7.819	71.610	109
2005	8.397	72.520	115
2006	8.401	73.423	114
2007	10.515	70.587	149
2008	11.258	71.517	157

*Üretim rakamlarına köy yumurtası dâhil edilmemiştir.

Batman ili ve ilçelerinde bulunan kümes hayvanları sayısı ve üretimi Çizelge 1.5’de verilmiştir.

Çizelge 1.5. Batman ili ve ilçelerinde bulunan kümes hayvanları sayısı ve yumurta üretimi (TÜİK, 2008)

İlçe adı	Hayvan adı	Mevcut sayı	Yumurta Sayısı (1000 adet)
Merkez	Et Tavuğu	10.000	0
	Yumurta Tavuğu	30.000	6.200
	Hindi	17.000	0
	Kaz	5.000	0
	Ördek	3.000	0
Beşiri	Et Tavuğu	1.000	0
	Yumurta Tavuğu	20.000	5.000
	Hindi	5.000	0
	Kaz	500	0
	Ördek	500	0
Gercüş	Yumurta Tavuğu	33.000	2800
	Hindi	2.100	0
	Kaz	550	0
	Ördek	450	0
Hasankeyf	Et Tavuğu	1.000	0
	Yumurta Tavuğu	2.000	110
	Hindi	300	0
	Kaz	150	0
	Ördek	150	0
Kozluk	Yumurta Tavuğu	67.000	7.000
	Hindi	30.000	0
	Kaz	2.400	0
	Ördek	4.000	0
Sason	Et Tavuğu	250	0
	Yumurta Tavuğu	1.900	408
	Hindi	850	0
	Kaz	70	0
Ördek	Ördek	90	0
TOPLAM		238.260	21.518

Çizelge 1.5 incelendiğinde, TÜİK verilerine göre 2008 yılı itibariyle Batman ilinde 238.260 adet çeşitli türlerde kümes hayvanı bulunmakta ve 21.518.000 adet yumurta üretimi yapıldığı görülmektedir.

Kümes hayvanları yetiştiriciliğinde yaygın olarak iki tarz üretim sistemi söz konusudur. Bunlardan birincisi pahalı girdi kullanımını gerektiren, buna karşılık verimliliğin yüksek olduğu entansif (yoğun) üretim sistemleridir. Diğeri ise ekstansif (yaygın) üretim sistemidir. Verimliliğin düşük olduğu bu tarz üretim sisteminde girdi kullanımı çok düşük

düzydedir. Köy tavukçuluğu, aile tavukçuluğu olarak da isimlendirilebilen ekstansif veya yarı entansif tarzda yapılan tavukçuluk özellikle gelir düzeyi düşük kesimler için büyük önem taşımaktadır (Yurt, 2002).

Bazı ülkelerde modern ticari işletmelerin kurulması mümkün olamamaktadır. Bunun başta gelen sebepleri arasında, finans ve döviz yetersizliği, kalifiye eleman eksikliği ve kişi başı gelirin çok düşük olmasıdır. Bu ülkelerin büyük çoğunluğu Afrika ve Asya kıtalarında yer almaktadır. Bu ülkelerde “köy tavukçuluğu”, “aile tavukçuluğu” ya da “kırsal tavukçuluk” olarak adlandırılan üretim tarzı önemini korumaktadır. Köy tavukçuluğu bazı ülkelerin toplam kanatlı hayvan popülasyonu ve üretiminde önemli paya sahiptir (Aksoy ve ark., 2007).

Köy tavukları genellikle insan topluluklarıyla tamamıyla simbiyotik ilişkide yaşayan yerli ırk hayvanlardır (Spradbrow, 1993). Fakir insanların gelirinin ve beslenmesinin iyileştirilmesinde önemli bir rol oynamasına rağmen köy tavukçuluğu ile ilgili araştırmalar yetersizdir ve kalkınan toplumlar tarafından oldukça ihmal edilmektedir (Sonaiya ve ark., 1999; Gueye, 2000; Udo, 2002).

Ülkemizde köy tavukçuluğu ailenin ihtiyacını karşılayacak düzeyde yumurta üretmek, konukları olduğunda kıracak bir yumurtası ve kesecek bir tavuğu olmak ve üretim fazlasıyla da küçük bazı ihtiyaçları karşılamak amacıyla yapılmaktadır. Zaman içerisinde birçok yörede yumurta ve tavuk eti ihtiyacı endüstriyel üretimden sağlanmaktadır. Bununla birlikte birçok yörede endüstriyel üretimden sağlanan damızlıklarla köy tavukçuluğu yapıldığı bilinmektedir. Diğer taraftan doğal gurkluk yoluyla damızlık üretiminin devam ettirildiği yörelerde bulunmaktadır (Türkoğlu ve Eleroğlu, 1999).

Bu çalışmanın amacı, Batman ilindeki köylerde yapılmakta olan kümes hayvanı yetiştiriciliğini inceleyerek, üretim şekline ilişkin bazı bilgilere ulaşılması, bu konuda yapılacak çalışmalara ışık tutulması ve ülkemiz köy tavukçuluğu geliştirilmesi modeline katkı sağlanması amaçlanmıştır.

2. LİTERATÜR BİLDİRİŞLERİ

Yumurta veriminin düşük, ölüm oranının yüksek olduğu köy tavukçuluğu, dünyada yaygın olarak yapılan bir üretim sistemidir. Gelişmekte olan ülkelerde genellikle her ailenin 5–20 arasında tavuğu vardır. Hayvanlar gündüzleri serbest olarak dolaşarak yemlerini toplarlar akşamları ise kapalı alana alınır. Hayvanlara gerekirse ek yemde verilmektedir (Pandey, 1992).

Küçük bir alanda yetiştiricilik yapılabilmesi, yüksek üreme gücü, yemden etkin şekilde yararlanma kanatlı hayvan yetiştiriciliğinin ve özellikle tavukçuluğun en önemli üstünlükleridir. Kanatlı hayvan etleri ile yumurtasının üstün nitelikli gıdalar olması ve bu ürünlerin tüketiminde dinsel ve/veya kültürel sınırlamalar olmaması da üretim ve tüketim artışında etkili olmuştur. Yirminci yüzyılın başlarında bir arka bahçe uğraşısı olan tavukçuluk büyük bir dönüşüm geçirerek adeta endüstriye dönüşmüştür. İleri teknolojilerin kullanıldığı büyük ölçekli çiftliklerde, sağlıklı ve kaliteli ürünler son derece düşük maliyetle üretilmektedir. Ancak bazı ülkelerde ileri teknoloji kullanabilecek ticari işletmeleri kurmak ve yaşatmak mümkün olamamaktadır. Bunun en önemli nedenleri, söz konusu ülkelerdeki finans ve döviz yetersizliği, eğitilmiş eleman eksikliği ve kişi başı gelirin çok düşük olmasıdır. Büyük çoğunluğu Afrika ve Asya kıtalarında yer alan böylesi ülkelerde “köy tavukçuluğu”, “aile tavukçuluğu” ya da “kırsal tavukçuluk” olarak adlandırılan üretim tarzı önemini korumaktadır. FAO’nun, LIFDC (Low-Income Food-Deficit Countries) olarak adlandırdığı ülkelerde - ki bu ülkelerde hem kişi başı gelir düzeyi düşüktür, hem de gıda yetersizliği söz konusudur- köy tipi tavuk yetiştiriciliği yaygın olarak yapılmaktadır. Çoğunluğu Afrika ve Asya kıtasında yer alan LIFDC ülkelere örnek vermek gerekirse; Çin, Hindistan, Endonezya, Filipinler, Pakistan, Özbekistan, Afganistan, Mısır, Irak, Suriye, Ermenistan, Arnavutluk, Azerbaycan, Bosna-Hersek ve Gürcistan. Köy tavukçuluğu bazı ülkelerin toplam kanatlı hayvan popülasyonu ve üretiminde önemli paya sahiptir (Aksoy ve ark., 2007).

Köy tavukçuluğu bütün dünyada çok eski tarihlerden itibaren uygulanan aile tipi bir üretim sistemidir. Bu sistemde elde edilen ürünlerin bir kısmı ile ailenin hayvansal protein ihtiyacı karşılamakta, artan ürünler de satılarak aile bütçesine katkı sağlanmaktadır. Bu üretim sistemine, sürü büyüklüğüne göre farklı isimler verilmektedir. Köy tavukçuluğu, geri kalmış ve gelişmekte olan ülkelerde bölgesel kalkınma aracı olarak kullanılmaktadır. Ülkemiz Osmanlı devleti döneminde köy tavukçuluğundan elde edilen yumurtaları ihraç eden bir ülke durumundadır. Ancak zaman içerisinde tavukçulukta ortaya çıkan gelişmelere ayak

uyduramayan ülkemizin ihracat imkânları da ortadan kalkmıştır. Ayrıca alternatif bir üretim modeli olarak bazı gelişmiş ülkelerde de ürünleri tercih edilen köy tavukçuluğu konusunda da yeterli çalışma yapılmamıştır. Dolayısıyla dış taleplere ne entansif üretimle ne de köy tavukçuluğu veya ekstansif üretimle karşılık verme imkânı kalmamıştır. Ülkemizde köy tavukçuluğundan elde edilen ürünlerin oranı azımsanmayacak düzeyde olmasına rağmen bu sistemle ilgili yeterli çalışma bulunmamaktadır. Hatta son yıllarda kuş gribi riski nedeniyle kırsal kesimin beslenmesi, sosyal durumu ve ekonomik katkıları hiçe sayılarak sistem tamamen gözden çıkarılma eğilimindedir. Gelişmiş ülkelerdeki hayvansal ürünlere talep miktarı biyolojik ürünlere doğru bir eğilim göstermektedir. Bu biyolojik ürünler içerisinde köy tavukçuluğu üretim sisteminden elde edilen ürünlerin de önemli bir yeri vardır (Şekeroğlu ve Sarıca, 2007).

Küçük bir alanda yetiştiricilik yapılabilmesi, yüksek üreme gücü, yemden etkin şekilde yararlanma kanatlı hayvan yetiştiriciliğinin ve özellikle tavukçuluğun en önemli üstünlükleridir. Kanatlı hayvan etleri ile yumurtasının üstün nitelikli gıdalar olması ve bu ürünlerin tüketiminde dinsel ve/veya kültürel sınırlamalar olmaması da üretim ve tüketim artışında etkili olmuştur. Yirminci yüzyılın başlarında bir arka bahçe uğraşısı olan tavukçuluk büyük bir dönüşüm geçirerek adeta endüstriye dönüşmüştür. İleri teknolojilerin kullanıldığı büyük ölçekli çiftliklerde, sağlıklı ve kaliteli ürünler son derece düşük maliyetle üretilebilmektedir. Ancak bazı ülkelerde ileri teknoloji kullanabilecek ticari işletmeleri kurmak ve yaşatmak mümkün olamamaktadır. Bunun en önemli nedenleri, söz konusu ülkelerdeki finans ve döviz yetersizliği, eğitilmiş eleman eksikliği ve kişi başı gelirin çok düşük olmasıdır. Büyük çoğunluğu Afrika ve Asya kıtalarında yer alan böylesi ülkelerde “köy tavukçuluğu”, “aile tavukçuluğu” ya da “kırsal tavukçuluk” olarak adlandırılan üretim tarzı önemini korumaktadır. FAO’nun, LIFDC (Low-Income Food-Deficit Countries) olarak adlandırdığı ülkelerde hem kişi başı gelir düzeyi düşük, hem de gıda yetersizliği söz konusu olmakla birlikte köy tipi tavuk yetiştiriciliği yaygın olarak yapılmaktadır. Çoğunluğu Afrika ve Asya kıtasında yer alan LIFDC ülkelerine örnek vermek gerekirse; Çin, Hindistan, Endonezya, Filipinler, Pakistan, Özbekistan, Afganistan, Mısır, Irak, Suriye, Ermenistan, Arnavutluk, Azerbaycan, Bosna-Hersek ve Gürcistan gibi ülkeler sayılabilir. Köy tavukçuluğu bazı ülkelerin toplam kanatlı hayvan popülasyonu ve üretiminde önemli paya sahiptir (Aksoy ve ark., 2007).

Flock (2005), dünyamızdaki yumurta tüketiminin % 25’inin, kanatlı eti tüketiminin ise % 10’unun küçük aile sürülerinden elde edildiğini bildirmiştir.

Sonaiya (2007) gelişmekte olan ÷lkelerdeki çoğu kırsal bölgelerde kümes hayvanları ile kadınların ilgilendiğini bildirmiştir. Aile tavukçuluğunun kırsal kesimdeki ailelerin gelirlerinin % 19-50'sini karşıladığını, toplam kümes hayvanları sayısının % 77'sini oluşturduğunu ve köylerde tüketilen kümes hayvanları ürünlerinin % 98'ini sağladığını bildirmiştir. Ev halkının kümes hayvanlarını ev artıklarıyla beslenmesi sistemine geçmesiyle yumurta ve et tüketiminde artış olduğu saptanmıştır. Birçok devletin yoksulluğu azaltma stratejilerine köy tavukçuluğunu dâhil ettikleri ve bunun uygulanmasıyla 2015'den önce yoksul sayısını yarıya indireceğini tahmin ettikleri bildirilmiştir. Bu araştırıcı, köy tipi kanatlı hayvan yetiştiriciliğinin kasaba ve kentlerin dış kesiminde de yapıldığı için "aile tavukçuluğu" deyimini tercih etmektedir. Bu tarz yetiştiricilikte tavuk dışındaki diğer kanatlı türleri de yetiştirilmektedir, ancak çoğunlukla tavuk türü tercih edilmektedir.

Kümes hayvanları özellikle kadının kendi öz güvenini ve toplumdaki sosyal statüsünü artırmada etkili olduğu bildirilmiştir (Riise ve ark., 2005).

Gelir düzeyi düşük kimselerin kümes hayvanlarına sahip olmaları onların yoksulluktan kurtulmasına yardım edebileceği bildirilmiştir (Kristjansonetal., 2004; Holmann ve ark., 2005).

Köy tavukçuluğu kırsal kesimlerde ailelerin geçinmelerinde hayati bir rol oynamaktadır. Köy tavukçuluğu ailelerin yumurta ve et ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlarken bir miktar ürün satışıyla da ailelerin ilaç, giyecek ve okul ihtiyaçlarının karşılanmasına da yardımcı olmaktadır. Köy tavukçuluğu genellikle çocuklar ve kadınlar tarafından yapılmaktadır (Copland ve Alder, 2005).

Köy tavuklarının çok özel festivallerde ve törenlerde kullanılması yanında sahiplerine gübre sağladığı ve böceklerin kontrolünde de faydalı olduğunun bildirilmiştir (Guève, 2000; Spradbrow, 1993)

Dünyadaki tavukların yaklaşık %80'nini oluşturan köy tavukları, özellikle gelişmekte olan ÷lkelerde ucuz hayvansal protein ve gelir kaynağı olarak önemini korumaktadır. Ayrıca hayvan refahının ön plana çıkması, köy tavuklarının yumurtalarının A ve E vitaminleri ile bazı yağ asitleri bakımından zengin olması ve tüketicilerin yumurta ve etin tadını tercih etmeleri nedeniyle alternatif üretim modeli olarak ön plana çıkmaktadır. Ülkemizde köy tavukçuluğunun ÷lke tavukçuluğu içerisindeki payı yadsınamaz. Ancak, ülkemizde üretim içerisinde önemli bir yere sahip olan köy tavukçuluğunun genel yapısı çok az bilinmektedir. Bu nedenle, ülkemiz köy tavukçuluğunun genel yapısı belirlenerek ÷lkesel/bölgesel köy tavukçuluğu üretim sistemi geliştirilmelidir. Özellikle bütünleşmiş bir sistem ortaya konulduğunda organik veya alternatif ürünler üretilecek geniş bir kapasite ortaya çıkabilir ve

bu sayede kırsal kesimin gelir düzeyinin arttırılmasına da katkı sağlanabilir (Şekeroğlu ve Sarıca, 2007).

Çanakkale ve Antalya illerinin kırsal alanında köy tavukçuluğu yapanların oranı % 84.4 ve 88.8 olarak bulunmuştur. Üretimin öncelikli amacının yumurta gereksinmesini karşılamak olduğu bildirilmiştir (Aksoy ve ark., 2007).

Şekeroğlu ve Akşimşek (2007), Tokat ilinde köy tavukçuluğunun yapısını ortaya koymak ve gelecekte yapılması gereken çalışmalara veri elde etmek amacıyla yaptıkları çalışmayı Tokat ilinde oluşturulan beş alt bölgedeki köylerden tesadüfen seçilen aile işletmelerinde yürütmüşlerdir. Çalışma yüz yüze yapılan anketlerle 153 işletmede gerçekleştirilmiştir. Anket yapılan işletmelerde kanatlı hayvanların miktarı belirlenmiş, tavuk % 98.83, kaz % 0.65, Hindi % 0.29 ve ördek % 0.16 olarak bulunmuştur. Tavukların %2.76'sı beyaz, %8.63'si kahverengi ve %88.60'da karışık tüy rengine sahip olduğunu bulmuşlardır. İşletmelerdeki tavukların %91.42'nin yerli ırk, %5.71'nin kültür ve %2.85'nin yerli-kültür karışık sürülerden oluştuğu ortaya koymuşlardır. Çalışmada, bölgede tavukların ortalama yumurta ağırlığı 44.90 g olduğu belirlenmiştir. İşletmelerde tavukların yemlenmesinde buğday, karışık (buğday, arpa, mısır ve ev artıkları) ve standart fabrika yemlerinin kullanım oranları sırasıyla % 65.73, % 34.22 ve %0 olarak bulmuşlardır. Bölgede doğal civciv üretimi için hayvanların 1.10–1.46 arasında, ortalama 1.31 defa kuluçkaya yatırıldığı ve her kuluçkada hayvanın altına 11.39–12.42 arasında yumurta konulduğunu bildirmişlerdir. Kuluçka randımanının ise en düşük 4.alt bölgede % 77.27, en yüksek ise 3. bölgede % 88.93 olarak bulmuşlardır.

Branckaert ve ark., (2000) köy tavukçuluğunun başlıca problemlerinin yüksek ölüm oranı, barındırma, ıslah, pazarlama, kredilendirme, eğitim ve tarımsal yayım olduğunu bildirmiştir. Yüksek ölüm oranının başlıca nedeninin ise özellikle Newcastle hastalığı olduğu ve yırtıcı hayvanlar ve kazaların da kayıplara neden olduğunu belirtmiştir.

Köy tavukçuluğundan sağlanan kazanç genellikle düşük miktarlardadır, ancak yinede bu miktar köy tavukçuluğu ile uğraşanların ekonomik düzeyleri göz önüne alındığında bu gelirlerin ne kadar önemli olduğu görülecektir. Köy tavukçuluğu aynı zamanda çevre dostu olarak da bildirilmiştir. Köy tavukçuluğunu geliştirmek için az da olsa bir miktar kredi temin edilmelidir, ancak gelişmekte olan ülkelerin bu kredileri verme şansı oldukça azdır. Bu nedenle çok sayıda ulusal ve uluslar arası kuruluş çeşitli projeler çerçevesinde destek vermektedir (Spradbrow, 2005; Upton, 2004).

Köy tavukçuluğun üretim sisteminin temel özellikleri Çizelge 2.1 de verilmiştir.

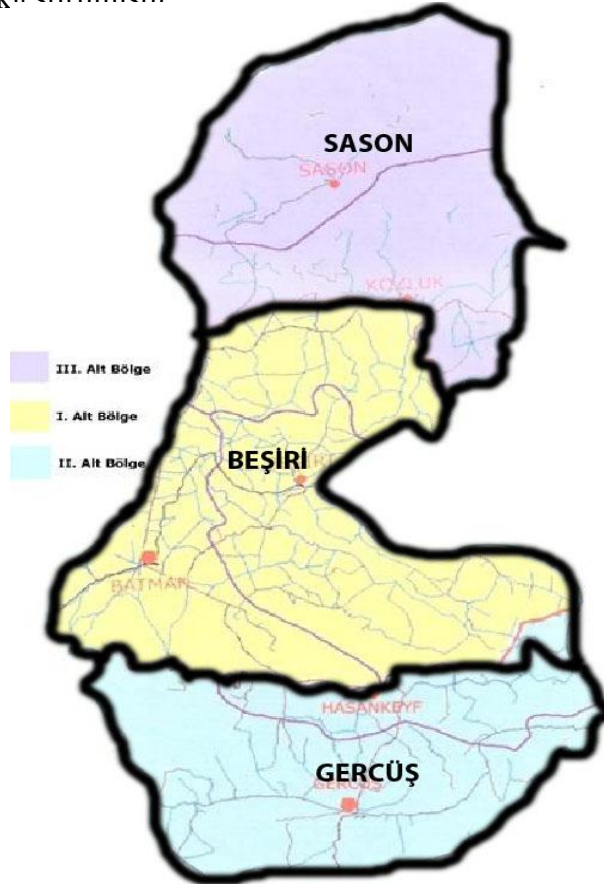
Çizelge 2.1 Köy tavukçuluğun üretim sisteminin temel özellikleri (Riise ve ark., 2004)

Geleneksel Köy Tavukçuluğu	Gelişmiş Köy Tavukçuluğu	Yarı Entansif Köy Tavukçuluğu
1–10 hayvan/ aile	10–50 hayvan/aile	50–200 hayvan/aile
Kırsal kesimde ki ailelerin çoğunda bulunur	Kırsal kesimde belirli ailelerde bulunur	Kırsal kesimde çok az ailede bulunur
Üretilen yumurta ve tavuklar aile içinde tüketilir	Aile içi tüketim fazlası satılarak gelir sağlanır	Ticari faaliyettir
Hayvanların sahibi kadınlardır	Hayvan sahibi evin kadını ve ailedir	Genellikle aileden işgücü sağlanır
Yerel ırklar kullanılır	Yerel ırklar ve kültür ırkları kullanılır	Hibritler
Ölüm oranı yüksek	Ölüm oranı orta	Ölüm oranı düşük
Ek yemleme yoktur. Hayvanlar dolaşarak ve ev artıklarını kullanırlar Aşılama yoktur.	Hayvanlar dış ortamda bulduklarına ek olarak yerel yem kaynaklarıyla yemlenir Newcastle hastalığına karşı aşılama yapılır	Hayvanların ihtiyaçlarını karşılayacak düzeyde standart yemler verilir Çıkma durumuna göre birkaç hastalığa karşı aşılama yapılır
Hastalıkların tedavisi yapılmaz	Çok az tedavi yapılır	Tam olarak tedavi yapılır
Barındırma için kümes yoktur	Basit yapılı bir kümeste barındırma yapılır	Altlıklı yer veya kafeste barındırılır
Yumurta verimi yılda 30-50 adet/tavuk	Yumurta verimi 50–150 adet/tavuk/yıl	250–300 adet/tavuk/yıl
Hayvanların ağırlık artışı 5-10 g/gündür	10–20 g/gün	50–55 g/gün

Ülkemizde köy tavukçuluğunda ihtiyaç duyulan civcivler doğal üretim dışında değişik kaynaklardan sağlanmaktadır. Bu konuda Tarım Bakanlığına bağlı üretim istasyonları, Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğüne bağlı işletmeler (TİGEM), ilgili Araştırma Enstitüleri, bazı Tarım İl Müdürlükleri ile küçük çapta üretim yapan amatör kuluçkacılar. Kamu tarafından üretilen civcivlerin önemli bir kısmı ise Tarım il müdürlükleri aracılığıyla köylülere ulaştırılmaktaydı. Ancak üretim istasyonlarının 2000 yıllarında kapatılması ve yukarıda sayılan kuruluşların da mevcut görevlerinin sona ermesiyle sisteme giren hayvan kaynağı oldukça değişmiştir. Özellikle bir üretim yılını tamamladıktan sonra köylere satılan “çıkma tavuk” olarak tanımlanan hayvanların üretimdeki sayıları artmıştır. Ayrıca kuluçkahanelerde üretilen yumurtacı erkek civcivler üretimde önemli bir sayı oluşturmuştur. Bu iki kaynak ise sağlık risklerinin önemli düzeyde artması ve ülke geneline yayılması anlamına gelmektedir. Hâlbuki köy tavukçuluğunda mevcut şartlara adapte olmuş genetik materyalin kontrol altında çoğaltılarak üretilmesi gelişmiş ülkelerde uygulanan yöntemlerdendir (Şekroğlu ve Sarıca, 2007).

3. MATERYAL ve YÖNTEM

Araştırma materyalini Batman ilinin Sason, Beşiri ve Gercüş ilçesi içerisindeki 14 köyden toplam 124 kişinin katılımıyla yapılan anketler oluşturmuştur. Araştırma herhangi bir destek alınmadan araştırmacının öz kaynaklarıyla yapılmıştır. Şekil 1’de görüldüğü gibi araştırmanın yapıldığı köylerin bağlı olduğu ilçeler Batman ilini temsil edecek şekilde ve anket verilerinin daha homojen dağılması için köyler de şansa bağlı olarak seçilmiştir. Anketler seçilen köylerde tarımsal danışman olarak görev yapan hem ilçeyi hem de ilçenin köylerini iyi bilen ve buradaki köylülerle yakından temaslarda bulunan ziraat mühendislerinin yardımı ile gerçekleştirilmiştir.

Şekil 3.1. Batman İli haritası

Anketler ilk defa yapılmaya başlandığında köylerde ankete katılma isteği düşük olmuştur. Bunun nedeni anketlerin yapılma tarihinin Batman ilinde kuş gribi vakasının görüldüğü tarihe yakın olmasıdır. Daha sonra anketler danışman ziraat mühendislerinin yardımı ile köylerdeki hane halkından erkeklere uygulanmıştır. Bu bölgede bulunan erkeklerin evin bütün ihtiyaçlarını karşıladıklarından anket sorularına daha doğru cevaplar alınmıştır. Yapılmış olan ankette kullanılan sorular Ek 1’de verilmiştir.

Anket yapılan köylerin isimleri, bağlı oldukları İl ve ilçeler anket sayıları ile birlikte Çizelge 3.1'de sunulmuştur.

Çizelge 3.1. Batman İlinde Anket Yapılan İlçeler, İlçelerdeki köyler ve Köylerde yapılan Anket Sayısı

İlçe	Köy adı	Anket sayısı
Beşiri	Urak	8
Beşiri	Çakıllı	12
Beşiri	Doğanpazar	13
Beşiri	Kayatepe	11
Gercüş	Ardıçlı	6
Gercüş	Doruk	8
Gercüş	Yenice	8
Gercüş	Gökçe	6
Gercüş	Bağözü	7
Sason	Çayırılı	6
Sason	Koçkaya	7
Sason	Kayadüzü	6
Sason	Dereköyü	17
Sason	Heybeli	9

Ankete katılan çiftçilerin sahip olduğu kanatlı hayvan sayısı, elde ettikleri ürünleri satıp satmadıkları, ek olarak yumurta ve tavuk eti satın alıp almadıkları sorulmuş, ayrıca yumurta ve tavuk etinin besin değeri hakkındaki düşünce ve eğilimlerini ortaya koymayı amaçlayan sorular yöneltilmiştir. Etlik piliç ve yumurta üretiminde uygulanan bakım, yönetim ve beslemeye ilişkin sorular sorularak köylerde kullanılan uygulamalar hakkında bilgi toplanmıştır.

Ankette, veri setini oluşturan her bir soruya verilen cevaplar, frekans, % frekans ve % kümülatif frekans şeklinde ifade edilmiştir. Köy tipi kümes hayvancılığına ilişkin bulguların köylerin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik yapı ile ilişkili olup olmadığı Ki-kare istatistiği ile test edilmiştir (Eyduran, 2008). İstatistik analizler, SAS programının PROC FREQ prosedürü kullanılarak ile yapılmıştır (SAS, 1998). Çapraz tablolara ilişkin yorumlar her bir satırda sütunların gerçekleşme oranı olacak şekilde belirtilmiştir.

4. ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA

Anket yapılan köylerdeki kümes hayvanlarının yetiştirme durumu Çizelge 4.1.'de verilmiştir.

Çizelge 4.1. Köylerde anket yapılan bireylerin kümes hayvanı yetiştirme durumu

Yetiştirme Durumu	Frekans	%	Kümülatif %
Yetiştirmiyor	27	21.8	21.8
Yetiştiriyor	97	78.2	100

Çizelge 4.1 incelendiğinde, anket yapılan köylerdeki hanelerde kümes hayvanı yetiştirenlerin oranı % 78.2, yetiştirmeyenlerin oranı ise % 21.8 olarak saptanmıştır. Çanakkale ve Antalya illerin kırsal alanında köy tavukçuluğu yapanların oranı % 84.4 ve 88.8 olarak bulunmuştur (Aksoy ve ark., 2007). Kushi ve ark. (1998) kuzeydoğu Nijerya'da yaptıkları çalışmada kümes hayvanı yetiştirenlerin oranını % 70.2 bulmuşlardır. Mbugua (1990) Kenya'da aile tavukçuluğu yapanların oranının % 90 olduğunu bildirmiştir.

Anket yapılan köylerdeki hanelerde bulunan birey sayılarının grupsal dağılımı Çizelge 4.2.'de verilmiştir.

Çizelge 4. 2. Ankete yapılan köylerdeki Kümes hayvanı yetiştiren hanelerde bulunan birey sayıları

Birey sayısı	Frekans	%	Kümülatif %
1-5	16	16.5	16.5
6-11	66	68.0	84.5
≥ 12	15	15.5	100

Çizelge 4.2. incelendiğinde, anket yapılan köylerdeki hanelerde bulunan bireylerin % 68'nin 6-11 kişi arasında olduğu bulunmuştur.

Anket yapılan köylerde kümes hayvanı yetiştirmeyen bireylerin daha önceden eğitim düzeyine göre kümes hayvanı yetiştirme durumunun değişimi (%) Çizelge 4.3'de verilmiştir.

Çizelge 4.3. Köylerde kümes hayvanı yetiştirmeyenlerle ilgili olarak daha önceden eğitim düzeyine göre kümes hayvanı yetiştirme durumunun (yıl) değişimi (%)

Eğitim Durumu	Yetiştirme Durumu (yıl)		
	Yetiştirmiyor	1-10	>10
İlk	83.10	14.08	2.82
Orta	62.50	37.50	0.00
Lise	50.00	28.57	21.43
Üniversite	75.00	25.00	0.00
GENEL	76.30	18.60	5.20

X² değeri: 13.623*

Çizelge 4.3 incelendiğinde anket yapılan köylerde kümes hayvanı yetiştirmeyen bireylerin eğitim düzeyi ile daha önceden kümes hayvanı yetiştirme durumu arasında ilişki saptanmıştır (P<0.05). Kümes hayvanı yetiştirmeyen bireyler arasında ilkökul mezunu olanların % 83.1'inin hiç yetiştiricilik yapmadığı, % 14.08'inin daha önce 1-10 yıl ve % 2.82'sinin daha önce 10 yıldan fazla yetiştiricilik yaptığı; ortaokul mezunu olanların % 62.5'inin hiç yetiştiricilik yapmadığı, % 37.5'inin daha önce 1-10 yıl yetiştiricilik yaptığı; Lise mezunu olanların % 50'sinin hiç yetiştiricilik yapmadığı, % 28.57'sinin daha önce 1-10 yıl ve % 21.43'nün daha önce 10 yıldan fazla yetiştiricilik yaptığı; üniversite mezunu olanların % 75'inin hiç yetiştiricilik yapmadığı, % 25'inin daha önce 1-10 yıl yetiştiricilik yaptığı tespit edilmiştir. Anket yapılan köylerde kümes hayvanı yetiştirmeyen bireylerin % 76.3'ü daha önce hiç yetiştirme yapmadığı, % 18.6'nın daha önce 1-10 yıl arasında ve % 5.20'sinin ise daha önce 10 yıldan fazla kümes hayvanı yetiştirdiği saptanmıştır.

Anket yapılan köylerde kümes hayvanı yetiştirmeyen bireylerin daha önceden eğitim düzeyine göre kümes hayvanı yetiştirme durumunun (adet) değişimi (%) Çizelge 4.4'de verilmiştir.

Çizelge 4.4. Köylerde kümes hayvanı yetiştirmeyen bireylerin daha önceden eğitim düzeyine göre kümes hayvanı yetiştirme durumunun (adet) değişimi (%)

Eğitim Durumu	Yetiştirme Durumu (adet)		
	Yetiştirmiyor	3-50	>50
İlk	83.10	8.45	8.45
Orta	62.50	37.50	00.00
Lise	50.00	42.86	7.14
Üniversite	75.00	25.00	0.00
GENEL	76.30	16.5	7.20

X² değeri : 13.915*

Çizelge 4.4. incelendiğinde, anket yapılan köylerde kümes hayvanı yetiştirmeyen bireylerin eğitim düzeyi ile daha önceden kümes hayvanı yetiştirme durumu (adet) arasında ilişki saptanmıştır ($P<0.05$). Anket yapılan köylerde kümes hayvanı yetiştirmeyen bireylerin % 76.3'ü daha önce hiç yetiştirme yapmadığı, % 16.5'nin daha önce 3-50 adet arasında ve % 7.20'sinin ise daha önce 50'den fazla kümes hayvanı yetiştirdiği saptanmıştır. Kümes hayvanı yetiştirmeyen bireyler arasında ilkokul mezunu olanların % 83,1'inin hiç yetiştiricilik yapmadığı, % 8.45'inin 3-50 adet ve % 8.45'inin 50 adetten fazla kümes hayvanı yetiştirdiği; ortaokul mezunu olanların % 62,5'inin hiç yetiştiricilik yapmadığı, % 37,5'inin 3-50 adet kümes hayvanı yetiştirdiği; Lise mezunu olanların % 50'sinin hiç yetiştiricilik yapmadığı, % 42.86'sının 3-50 adet ve geri kalan % 7.14'ünün 50 adetten fazla kümes hayvanı yetiştirdiği; üniversite mezunu olanların % 75'inin hiç yetiştiricilik yapmadığı, % 25'inin 3-50 adet kümes hayvanı yetiştirdiği tespit edilmiştir.

Anket yapılan köylerde kümes hayvanı yetiştirmeyen bireylerin yetiştirmekten vazgeçme nedenleri Çizelge 4.5'de verilmiştir.

Çizelge 4.5. Anket yapılan köylerde kümes hayvanı yetiştirmeyen bireylerin yetiştiricilik yapmaktan vazgeçme nedenleri

Neden	Frekans	%
Hastalıklar	13	48,2
Yer darlığı	7	25.9
Çevreye zarar vermesi	6	22.2
Diğerleri	1	3.7

Çizelge 4.5. incelendiğinde anket yapılan köylerde kümes hayvanı yetiştirmeyen bireylerin % 48,2'sinin yetiştiricilikten vazgeçme nedenlerinin başında hastalıkların geldiğini belirtmişlerdir. Yurt (2002), Çanakkale ilindeki kimi köylerde köy tipi kümes hayvanı yetiştiriciliğini araştırdığı çalışmasında kümes hayvanı yetiştirmeyen ev hanımlarının % 36.84'ünün tavukların çevreye zarar vermesinden, % 15.79'u hastalıklardan, % 10.53'ü yer darlığından % 5.26'sı da yemlerin pahalı olması nedeni ile kümes hayvanı yetiştirmediğini bildirmiştir. "Diğer nedenler" diyenlerin oranını ise % 31.58 olarak saptamıştır.

Anket yapılan köylerde yetiştiriciliği yapılan kümes hayvanlarının değişimi Çizelge 4.6'da verilmiştir.

Çizelge 4.6. Anket yapılan köylerde yetiştiriciliği yapılan kümes hayvanlarının değişimi

Hayvan sayısı	Yum. Tav.		Etlik piliç		Hindi		Ördek	
	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)
0	26	26.8	63	64.9	88	90.7	95	97.9
1-5	8	8.2	11	11.3	2	2.1	1	1
6-10	23	23.7	13	13.4	5	5.2	1	1
11-20	15	15.5	8	8.2	1	1	0	0
21-50	21	21.6	2	2.1	0	0	0	0
>50	4	4.1	0	0	1	1	0	0

Çizelge 4.6. incelendiğinde anket yapılan köylerde yumurtacı tavuk yetiştirmeyenlerin oranı % 26.8 iken yetiştirenlerin oranı % 74.2 olarak belirlenmiştir. Yetiştirilen yumurtacı tavuk sayısı 1-5 adet olanların oranı % 8.2, 6-10 adet olanların oranı % 23.7, 11-20 adet olanların oranı % 15.5, 21-50 adet olanların oranı % 21.6, 50'den fazla olanların oranı ise % 4.1 saptanmıştır. Anket yapılan köylerde etlik piliç yetiştirmeyenlerin oranı % 64.9 iken yetiştirenlerin oranı % 35.1 olarak belirlenmiştir. Yetiştirilen etlik piliç sayısı 1-5 adet olanların oranı % 11.3, 6-10 adet olanların oranı % 13.4, 11-20 adet olanların oranı % 8.2, 21-50 adet olanların oranı ise % 2.1 olarak saptanmıştır. Anket yapılan köylerde Hindi yetiştirmeyenlerin oranı % 90.7 iken yetiştirenlerin oranı % 9.3 olarak belirlenmiştir. Anket yapılan köylerde ördek yetiştirmeyenlerin oranı % 97.9 iken yetiştirenlerin oranı % 2.1 olarak belirlenmiştir. Yapılan çalışmada köylerde kaz yetiştiriciliğinin yapılmadığı saptanmıştır. Çizelge 4.6'dan da anlaşıldığı gibi kümes hayvanları yetiştirme amacının yumurta üretme olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Yurt (2002), Çanakkale ilindeki köy tavukçuluğu üzerine yaptığı çalışmada üretimin asıl amacının ailelerin ve şehirde yaşayan yakınlarının yumurta gereksinmesini karşılamak olduğunu bildirmiştir. Şekeroğlu ve Akşimşek (2007) Tokat ilinde kanatlı hayvan varlığı içinde tavuk, kaz, hindi ve ördek oranını sırasıyla %98.83, %0.65, %0.29 ve %0.16 olarak tespit etmişlerdir. Khalafalla ve ark., (1999) Sudan'da köy tavukçuluğunu araştırdığı çalışmasında tavukların ortalama sürü büyüklüğünü 18.8 adet ve 6 ile 63 adet arasında olduğunu tespit etmiştir.

Anket yapılan köylerde kümes hayvan yetiştiriciliği yapanların ürün satma durumu Çizelge 4.7'de verilmiştir.

Çizelge 4.7. Kümes hayvan yetiştiriciliği yapanların ürün satma durumu

	Frekans	%
Satmıyorum	87	89.7
Satıyorum	10	10.3

Çizelge 4.7 incelendiğinde, anket yapılan köylerde kümes hayvan yetiştiriciliği yapanların % 89.7'si ürün satmama, % 10.3'ü ise ürün satma eğilimindedir. Bu da bize göstermektedir ki anket yapılan köylerde kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların daha çok kendi ihtiyacını gidermek amacıyla yetiştiricilik yaptığı ortaya çıkmıştır. Tadelle ve Ogle (2001) Etiyopya'nın orta dağlık kısmında 10 köyde yaptıkları araştırmada köy tavukçuluğu yapan ailelerin ürettikleri yumurtanın % 23'ünü sattıklarını, % 20'sini tükettiklerini, % 5'ini hediye verdiklerini ve geriye kalan yumurtaların % 52'sini ise kuluçka için ayırdıklarını belirlenmiştir. Yine aynı araştırmacılar, köy tavukçuluğu yapan ailelerin ürettikleri tavukların % 25'ini dini ayinlerde kurban ettiklerini, % 27'sini sattıklarını, % 20'sini tükettiklerini, % 20'sini tavukların tekrar üremesinde kullandıklarını ve % 9'unu ise hediye verdiklerini bildirmişlerdir. Çanakkale ilindeki kimi köylerde köy tipi kümes hayvanı yetiştiriciliğinin incelendiği başka bir çalışmada toplam 103 üreticinin % 69,9'u ürünlerini satmayıp sadece aile beslenmesinde kullanırken, % 30.1'i satış yaptığı bildirilmiştir (Yurt, 2002).

Anket yapılan köylerde kümes hayvanı yetiştiricilerinin ürün satın alma durumu Çizelge 4.8'de verilmiştir.

Çizelge 4.8. Kümes hayvanı yetiştiricilerinin ürün satın alma durumu

	Yumurta		Tavuk eti	
	Frekans	%	Frekans	%
Satın almıyorum	53	54.6	13	13.4
Satın alıyorum	44	45.4	84	86.6

Çizelge 4.8 incelendiğinde anket yapılan köylerde kümes hayvan yetiştiriciliği yapanların % 54.6'sı yumurta satın almama, % 45.4'ü ise satın alma eğilimindedir. Bununla beraber anket yapılan köylerde kümes hayvan yetiştiriciliği yapanların % 13.4'ü tavuk eti satın almama, % 86.6'sı ise satın alma eğilimindedir. Bu sonuçlarla bize yumurtaya göre tavuk etinin dışarıdan daha çok temin edildiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların gelir düzeyleri artması durumunda kanatlı hayvan ürünlerini üretim durumu Çizelge 4.9'da verilmiştir.

Çizelge 4.9. Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların gelir düzeyleri artması durumunda kanatlı hayvan ürünlerini üretim durumu

	Yumurta		Tavuk Eti		Diğer	
	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)
Üretim	87	89.7	72	74.2	24	24.7
Üretmem	10	10.3	25	25.8	73	75.3

Çizelge 4.9 incelendiğinde, kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların gelir düzeyleri artması durumunda % 89.7'si yumurta, %74.2'si ise tavuk eti üretimini artıracığını belirtmişlerdir.

Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların yumurtanın et ve süt gibi değerli olup olmadığı hakkındaki görüşleri Çizelge 4.10'da verilmiştir.

Çizelge 4.10 Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların yumurtanın et ve süt gibi değerli olup olmadığı hakkındaki görüşleri

	Frekans	%
Yumurta Daha Değerli	21	21.6
Yumurta Daha Değeriz	24	24.7
Yumurta Et ve süt kadar Değerli	43	44.3
Fikrim Yok	9	9.3

Çizelge 4.10 incelendiğinde kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların % 44.3'ü yumurtanın et ve süt kadar değerli olduğunu, %9.3'ünün ise bu konuda bir fikrinin olmadığı saptanmıştır.

Kümes hayvanı yetiştiriciliği bebeklerin ve çocukların beslenmesinde yumurtanın ne ölçüde kullanılması gerektiğine dair görüşleri Çizelge 4.11'de verilmiştir

Çizelge 4.11. Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların bebeklerin ve çocukların beslenmesinde yumurtanın ne ölçüde kullanılması gerektiğine dair görüşleri

	Frekans	%
Hiç kullanılmamalı	18	18.6
Hergün Verilmeli	39	40.2
Arasına Verilmeli	31	32.0
Fikrim Yok	9	9.3

Çizelge 4.11 incelendiğinde kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların % 40.2'si bebeklere ve çocuklara yumurtanın her gün verilmesi gerektiğini, %9.3'ünün ise bu konuda bir fikrinin olmadığı saptanmıştır.

Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların yumurtanın kalp ve damar hastalıklarına yol açtığına inanıp inanmaması hakkındaki görüşleri Çizelge 4.12'de verilmiştir.

Çizelge 4.12. Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların yumurtanın kalp ve damar hastalıklarına yol açtığına inanıp inanmaması hakkındaki görüşleri

	Frekans	%
İnanıyorum	34	35.1
İnanmıyorum	50	51.5
Fikrim Yok	13	13.4

Çizelge 4.12 incelendiğinde kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların % 51.5'inin yumurtanın kalp ve damar hastalıklarına yol açtığına inanmadığı , % 35.1'inin ise yumurtanın kalp ve damar hastalıklarına yol açtığına inandığı saptanmıştır.

Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların yumurtayı daha çok ne şekilde tükettiklerine dair görüşleri Çizelge 4.13'de verilmiştir.

Çizelge 4.13. Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların yumurtayı daha çok ne şekilde tükettiklerine dair görüşleri

	Frekans	%
Kahvaltıda	77	79.4
Öğlen ve Akşam Yemeğinde	19	19.6
Pasta ve Çörek Yapımında	1	1

Çizelge 4.13 incelendiğinde kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların % 79.4'ü yumurtayı kahvaltıda, % 19.6'sının öğlen ve akşam yemeğinde ve % 1'nin ise pasta ve çörek yapımında kullanıldığı belirlenmiştir.

Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların tavuk etinin kırmızı et kadar değerli olup olmadığı hakkındaki görüşleri Çizelge 4.14'da verilmiştir.

Çizelge 4.14 Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların tavuk etinin kırmızı et kadar değerli olup olmadığı hakkındaki görüşleri

	Frekans	%
Tavuk Eti Kırmızı Etten Değerlidir	29	29.9
Tavuk Eti Kırmızı Etten Değersizdir	54	55.7
İkisinde Aynıdır	9	9.3
Fikrim Yok	5	5.2

Çizelge 4.14 incelendiğinde, kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların % 55.7'si tavuk etinin kırmızı etten daha değersiz olduğunu, % 29.9'u tavuk etinin kırmızı etten daha değerli olduğunu, % 9.3'ü aynı değerde olduğunu ve % 5.2'si ise fikrinin olmadığını bildirmiştir.

Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların tavuk, hindi, kaz, ördek etini ne şekilde tükettiklerine dair görüşleri Çizelge 4.15’de verilmiştir.

Çizelge 4.15 Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların tavuk, hindi, kaz, ördek etini ne şekilde tükettiklerine dair görüşleri

	Frekans	%
Tek başına	12	12.4
Yemek içinde	44	45.4
Her İkiside Eşit Düzeyde	41	42.3

Çizelge 4.15 incelendiğinde kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların % 45.4’ü tavuk, hindi, kaz, ördek etini yemek içinde, % 12.4’ünü tek başına ve % 42.3’ü ise hem yemekte hem de tek başına tükettiği görülmüştür.

Kanatlı hayvanı yetiştiriciliği yapanların kümeslerinin zemin durumu Çizelge 4.16’da verilmiştir.

Çizelge 4.16 Kanatlı hayvanı yetiştiriciliği yapanların kümeslerinin zemin durumu

	Frekans	%
Toprak	96	99
Beton	1	1.0

Çizelge 4.16 incelendiğinde kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların % 99’unun kümes zeminlerinin toprak olduğu saptanmıştır. Yurt (2002), Çanakkale ilindeki kimi köylerde köy tipi kümes hayvanı yetiştiriciliğini araştırdığı çalışmasında kümese sahip olan 95 adet aile tavukçuluğu biriminden 13 tanesinde kümes zemininin beton, 15 tanesinin ise ızgara olduğunu gözlemlerken, geri kalan 67 kümesin zemininin toprak olduğunu bildirmiştir.

Kümeşte bulunan hayvanların yerleşim yerinin eğitim düzeyine göre değişimi (%) Çizelge 4.17’de verilmiştir.

Çizelge 4.17 Kümeşte bulunan hayvanların yerleşim yerinin eğitim düzeyine göre değişimi (%)

Eğitim Durumu	Yerleşim yeri		
	Fikrim Yok	Hepsi Bir arada	Ayrı Ayrı
İlk	18.31	78.87	2.82
Orta	37.50	62.50	0.00
Lise	50.00	42.86	7.14
Üniversite	75.00	25.00	0.00
GENEL	26.8	70.10	3.10

X² değeri: 13.149*

Çizelge 4.17 incelendiğinde anket yapılan köylerde kümes hayvanı yetiştiren bireylerin eğitim düzeyi ile kümes hayvanlarını barındırma durumu arasındaki ilişkinin önemli olduğu saptanmıştır ($P<0.05$). Ankete katılanların % 70.10'u kümes hayvanlarını bir arada yetiştirirken % 3.1'i ayrı ayrı yetiştirmektedir. Fikrim yok diyenlerin oranı ise % 26.8 olarak saptanmıştır. Buna göre eğitim düzeyi azaldıkça kümes hayvanlarını bir arada yetiştirme eğilimi artığı söylenebilir. Kümes hayvanlarının hepsinin bir arada yetiştirme eğilimi ilkökul mezunlarında % 78.87, ortaokul mezunlarında % 62.50, lise mezunlarında % 42.86 ve üniversite mezunlarında ise % 25 olduğu saptanmıştır.

Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların kümeslerinde badana yapma durumu Çizelge 4.18'de verilmiştir.

Çizelge 4.18 Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların kümeslerinde badana yapma durumu

	Frekans	%
Yapmıyorum	50	51.5
Evet Yapıyorum	46	47.4
Başka şekilde Temizliyor	1	1.0

Çizelge 4.18 incelendiğinde, kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların % 51.5'inin kümeslerinde badana yapmadığı, % 47.4'ünün badana yaptığı belirlenmiştir. Yurt (2002) Çanakkale ilindeki kimi köylerde köy tipi kümes hayvanı yetiştiriciliği ile ilgili çalışmasında, kümes hayvanı yetiştiren 103 üreticiden % 69.90'nının kümeslerini belirli aralıklarla toz kireç ile dezenfeksiyon yaptığını ve zaman zaman kireç ile badana yaptıklarını bildirmiştir.

Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların hayvanlarına aşı ve ilaç kullanma durumu Çizelge 4.19'da verilmiştir.

Çizelge 4.19 Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların hayvanlarına aşı ve ilaç kullanma durumu

	Frekans	%
Yapmıyorum	61	62.9
Evet Yapıyorum	36	37.1

Çizelge 4.19 incelendiğinde, kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların % 62.9'unun hayvanlarına aşı ve ilaç kullanmadığı, % 37.1'inin ise kullandığı belirlenmiştir.

Kümes hayvanlarında ilaç ya da aşı kullanılmasının aylık ortalama gelir düzeyine göre değişimi (%) Çizelge 4.20'de verilmiştir.

Çizelge 4.20. KÜMES hayvanlarında ilaç ya da aşı kullanılmasıyla aylık ortalama gelir düzeyine göre değişimi (%)

AYLIK ORTALAMA GELİR DÜZEYİ	KÜMES hayvanlarında aşı ilaç kullanılması	
	Kullanmıyorum	Kullanıyorum
< 100	100.00	0.00
100 – 300	88.89	11.11
300 – 500	51.06	48.94
500 – 1000	56.52	43.48
1000 – 2000	83.33	16.67

X² değeri: 11.274*

Çizelge 4.20'ye bakıldığında, anket yapılan köylerde kümes hayvanı yetiştiren bireylerin gelir durumu ile kümes hayvanlarında aşı ilaç kullanılması durumu arasında ilişki saptanmıştır (P<0.05). Gelir düzeyi 100 TL den düşük olanların hepsinin hiç aşı ilaç kullanmadığı saptanmıştır. Gelir düzeyi 100-300 TL olanların kümes hayvanlarında aşı ve ilaç kullanma oranı % 11.11, 300-500 TL olanların % 48.94, 500-1000 TL olanların % 43.48 ve 1000-2000 TL olanların ise % 16.67 olarak belirlenmiştir.

Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların yumurtacı civcivleri temin etme durumunun eğitim düzeyine göre değişimi (%) Çizelge 4.21'de verilmiştir.

Çizelge 4.21 Yumurtacı civcivleri temin etme durumunun eğitim düzeyine göre değişimi (%)

Eğitim Durumu	Yumurtacı Civcivleri Temin Etme Durumu		
	Fikrim Yok	Doğal Kuluçka İle	Satın Alıyorum
İlk	14.08	74.65	11.27
Orta	37.50	50.00	12.50
Lise	50.00	50.00	00.00
Üniversite	50.00	50.00	00.00
GENEL	22.7	68.0	9.3

X² değeri: 12.773*

Çizelge 4.21 incelendiğinde, anket yapılan köylerde kümes hayvanı yetiştiren bireylerin eğitim düzeyi ile yumurtacı civcivleri temin etme durumu arasında ilişki saptanmıştır (P<0.05). Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların yumurtacı civcivleri doğal kuluçka yoluyla elde edenlerin oranı % 68, satın alanların oranı % 9.3 ve fikrim yok diyenlerin oranı ise % 22.7 olarak saptanmıştır. İlkokul mezunları arasında doğal kuluçka ile yumurtacı civcivleri temin etme oranı % 74.65, satın alanların oranı % 11.27 ve fikrim yok diyenlerin oranı ise % 14.08 olarak saptanmıştır. Ortaokul mezunları arasında doğal kuluçka ile yumurtacı civcivleri temin etme oranı % 50, satın alanların oranı % 12.50 ve fikrim yok diyenlerin oranı ise % 37.50 olarak saptanmıştır. Lise ve üniversite mezunları için doğal

kuluçka ile yumurtacı civcivleri temin etme oranı % 50 ve fikrim yok diyenlerin oranı ise % 50 olarak saptanmıştır.

Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların farklı renklerde yumurta veren tavukları tercih etmelerinin eğitim düzeyine göre değişimi Çizelge 4.22’de verilmiştir.

Çizelge 4. 22. Farklı renklerde yumurta veren tavukların tercih edilmelerinin eğitim düzeyine göre değişimi (%).

Eğitim Durumu	Yumurtacı Genotip			
	Fikrim Yok	Kahverengi	Beyaz	Kahverengi+Beyaz
İlk	15.49	67.61	15.49	01.41
Orta	37.50	50.00	12.50	00.00
Lise	50.00	14.29	35.71	00.00
Üniversite	50.00	00.00	50.00	00.00
GENEL	23.70	55.70	19.6	1.00

X² değeri: 21.234*

Çizelge 4.22 incelendiğinde, yumurtacı genotip tercihinin anket yapılan köylerde kümes hayvanı yetiştiren bireylerin eğitim düzeyine göre değiştiği belirlenmiştir (P<0.05).

Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların farklı renklerde yumurta veren tavukları tercih etmelerinin aylık ortalama gelir düzeyine göre değişimi Çizelge 4.23’te verilmiştir.

Çizelge 4.23. Farklı renklerde yumurta veren tavukların tercih edilmelerinin aylık ortalama gelir düzeyine göre değişimi (%)

AYLIK ORTALAMA GELİR DÜZEYİ	Yumurtacı Genotip			
	Fikrim yok	Kahverengi	Beyaz	Kahverengi+Beyaz
< 100	33.33	00.00	66.67	00.00
100 – 300	38.89	38.89	16.67	05.56
300 – 500	12.77	74.47	12.77	00.00
500 – 1000	26.09	47.83	26.09	00.00
1000 – 2000	50.00	16.67	33.33	00.00
GENEL	23.70	55.70	19.6	1.00

X² değeri: 12.991*

Çizelge 4.23 incelendiğinde, anket yapılan köylerde kümes hayvanı yetiştiren bireylerin gelir durumu ile yumurtacı genotip tercihi arasında önemli bir ilişki olduğu belirlenmiştir (P<0.05). Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların kahverengi yumurtacı genotip tercih etme oranı % 55.70, beyaz tercih edenlerin oranı % 19.60 ve fikrim yok diyenlerin oranı ise % 23.70 olarak bulunmuştur. Yurt (2002)’nin bildirdiğine göre, Çanakkale ili köylerinde anaç sürüye sahip olan 101 ev hanımından % 21.78’i kahverengi

yumurtacı ırkları tercih ederken, % 14.85'i beyaz yumurtacıları tercih etmiştir. Bu konuda, fark etmez diyerek tercihlerini belirtenlerin oranının ise % 63.37 olduğu bildirilmiştir. Şekeroğlu ve Akşimşek (2007), Tokat ilinde beyaz, kahverengi ve karışık genotiplerin oranlarını sırasıyla % 4.51, % 10.85 ve % 87.07 olarak tespit etmiştir.

Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların yumurtacı tavuklarının yumurta verim süresi ile eğitim düzeyi arasındaki ilişki Çizelge 4.24'te verilmiştir.

Çizelge 4.24. Tavukların yumurta verim süresi ile eğitim düzeyi arasındaki ilişki

Eğitim Durumu	Tavukların Yumurta Verim Süresi (Ay)		
	Fikrim Yok	1 – 6	> 6
İlk	14.08	69.01	16.90
Orta	37.50	50.00	12.50
Lise	50.00	21.43	28.57
Üniversite	50.00	25.00	25.00
GENEL	22.70	58.70	18.60

X^2 değeri: 15.591*

Çizelge 4.24 incelendiğinde anket yapılan köylerde kümes hayvanı yetiştiren bireylerin eğitim düzeyi ile yetiştirdikleri tavukların verim süresi arasında ilişki saptanmıştır ($P<0.05$). Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların % 58.70'i tavukların 1-6 ay, % 18.60'ı ise 6 aydan fazla süreyle yumurta verdiğini belirtmişlerdir. Fikri olmayanların oranı ise % 22.70 olarak tespit edilmiştir.

Tavukların yumurta verim süresince yumurta verimleri (adet) Çizelge 4.25'te verilmiştir.

Çizelge 4.25 Tavukların yumurta verim süresince yumurta verimi (adet)

Yumurta Verimi (adet)	Frekans	%
Fikrim yok	22	22.7
30-99	6	6.1
100-149	51	52.6
>150	18	18.6

Çizelge 4.25 incelendiğinde yumurta verim süresince tavukların 100-149 adet yumurta verdiğini bildirenlerin oranı % 52.6, fikrim yok diyenlerin oranı % 22.7, 150 adetten fazla yumurta verdiğini bildirenlerin oranı % 18.6 ve 30-99 adet yumurta verdiğini bildirenlerin oranı ise % 6.1 olduğu görülmektedir.

Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların hayvanlarını besleme şekilleri Çizelge 4.26'da verilmiştir.

Çizelge 4.26. Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların hayvanlarını besleme şekilleri

	Civciv		Piliç		Tavuk	
	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)
Fabrika Yemi	1	1.0	0	0	0	0
Dane Yem	8	8.2	1	1.0	0	0
Artıklar	3	3.1	3	3.1	3	3.1
Dane Yem + Otlatma	21	21.6	3	3.1	3	3.1
Dane Yem+ Artıklar	2	2.1	0	0	2	2.1
Otlatma+Artıklar	10	10.3	3	3.1	11	11.3
Dane Yem + Otlatma+Artıklar	8	8.2	28	28.9	35	36.1
Farbrika Yemi+Dane Yem + Otlatma+Artıklar	19	19.6	14	14.4	14	14.4
Fikrim Yok	25	25.8	45	46.4	29	29.9

Çizelge 4.26'dan anlaşılacağı üzere kümes hayvanlarının yetiştirilmesinde fabrika yemi hemen hemen hiç kullanılmamaktadır. Tavukları beslenmesinde de daha çok (%36) Dane Yem + Otlatma+Artıklar kullanıldığı saptanmıştır. Şekeroğlu ve Akşimşek (2007) kümes hayvanlarının yemlenmesinde buğday, karışık (buğday, arpa ve mısır ve ev artıkları) ve Standard yemlerin kullanımı sırasıyla %65.73, % 34.22 ve % 0 olarak tespit etmişlerdir. Copland ve Alders (2005) köy tavukçuluğu sisteminde en önemli girdinin ev, tarla ve bahçelerdeki ürün artıkları olduğunu bildirmiştir. Tadelle ve Ogle (2001), Etiyopya'nın orta dağlık kısmında 10 köyde yaptıkları araştırmada tavukların beslenmesinde kadınlar tarafından temin edilen yiyecek ve tahıl artıklarının kullanıldığını bildirmişlerdir.

Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların etçi tavuk civcivini elde etme durumu Çizelge 4.27'de verilmiştir.

Çizelge 4.27. Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların etçi tavuk civcivini elde etme şekli

	Frekans	%
Civcivcilerden Alıyorum	40	41.2
Köy Tavuklarının Erkeklerini Kullanıyorum	14	14.4
Her İkisinden de Alıyorum	1	1.0
Fikrim Yok	42	43.3

Çizelge 4.27 incelendiğinde kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların etçi tavuk civcivini civciv olarak satın alma oranı %41.2, köy tavuklarının erkeklerini kullanarak civciv elde etme oranı %14.4, her iki şekilde de elde etme oranı % 1 ve fikrim yok diyenlerin oranı % 43.3 olarak saptanmıştır.

Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların satın aldıkları etlik piliç civcivlerinin kesim yaşı (ay) Çizelge 4.28'te verilmiştir.

Çizelge 4.28. Kumes hayvanı yetiştiriciliği yapanların satın aldıkları etlik piliç civcivlerinin kesim yaşı (ay)

Kesim yaşı (ay)	Frekans	%
Fikrim Yok	45	46.4
6	26	26.7
7-19	18	18.5
>20	8	8.1

Çizelge 4.28 incelendiğinde kumes hayvanı yetiştiriciliği yapanların satın aldıkları etlik piliç civcivlerini 6. haftada kesim yapanların oranı % 26.7, 7-9. haftada kesim yapanların oranı % 18.5, 20. Haftadan daha sonra kesim yapanların oranı % 8.1 ve fikrim yok diyenlerin oranı ise % 46.4 olarak saptanmıştır.

Kumes hayvanı yetiştiriciliği yapanların satın aldıkları etlik piliç civcivlerinin kesim ağırlığı (kg) Çizelge 4.29’da verilmiştir.

Çizelge 4.29. Kumes hayvanı yetiştiriciliği yapanların satın aldıkları etlik piliç civcivlerinin kesim ağırlığı (kg)

Kesim ağırlığı (kg)	Frekans	%
Fikrim Yok	45	46.4
<2	41	42,3
>2	11	11.3

Çizelge 4.29 incelendiğinde kumes hayvanı yetiştiriciliği yapanların satın aldıkları etlik piliç civcivlerini 2 kg’dan daha az canlı ağırlıkta kesim yapanların oranı % 42.3, 2 kg’dan daha fazla canlı ağırlıkta kesim yapanların oranı % 11.3, ve fikrim yok diyenlerin oranı ise % 46.4 olarak saptanmıştır.

Kumes hayvanı yetiştiriciliği yapanların gelir kaynaklarının değişimi Çizelge 4.30. ‘da verilmiştir.

Çizelge 4.30. Kumes hayvanı yetiştiriciliği yapanların gelir kaynaklarının değişimi (%)

	Frekans	%
Bahçe Tarımı	4	4.1
Hayvancılık	27	27.8
Tarla Tarımı	51	52.6
Diğerleri	15	15.5

Çizelge 4.30 incelendiğinde Kumes hayvanı yetiştiriciliği yapanların gelir kaynakları incelendiğinde tarla tarımı yapanların % 52.6 oranla ilk sırayı aldığını, % 4.1 oranla ise bahçe tarımıyla uğraşanların son sırayı aldığı saptanmıştır.

Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların eğitim düzeylerinin dağılımı Çizelge 4.31’de verilmiştir.

Çizelge 4.31. Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların eğitim düzeylerine göre dağılımı(%)

	Frekans	%
İlk	71	73.2
Orta	8	8.2
Lise	14	14.4
Üniversite	4	4.1

Çizelge 4.31. incelendiğinde Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların eğitim düzeylerine göre dağılımı incelendiğinde %73,2’i ile en yüksek oranı ilkokul mezunları oluştururken, üniversite mezunlarının ise % 4,1 oranla en düşük grubu oluşturdukları saptanmıştır.

Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların aylık ortalama gelir düzeylerinin (%) dağılımı Çizelge 4.32. ‘de verilmiştir

Çizelge 4.32. Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların aylık ortalama gelir düzeylerinin dağılımı (%)

	Frekans	%
<100 TL	3	3.1
100 – 300 TL	18	13.6
300 – 500 TL	47	48.5
500 – 1.000 TL	23	23.7
1.000 – 2.000 TL	6	6.2

Çizelge 4.32.’de kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların aylık ortalama gelir düzeylerinin dağılımı incelendiğinde % 48.5’i ile en yüksek oranı 300 – 500 TL gelire sahip olanlar oluştururken, 100 TL’den az gelire sahip olanların ise % 3.1 oranla en düşük grubu oluşturdukları saptanmıştır.

Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların devlet tarafından verilen desteklerin (civciv, teknik bilgi, aşılama vb.) artırılması durumunda kanatlı hayvan sayısını artırma düzeylerinin (%) dağılımı Çizelge 4.33. ‘te verilmiştir

Çizelge 4.33. Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların devlet tarafından verilen desteklerin artırılması durumunda yetiştirdikleri hayvan sayısının değişimi (%)

	Frekans	%
Artırmam	13	13.4
Artırım	84	86.6

Çizelge 4.33. incelendiğinde, kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların kümes hayvanı yetiştirmek için devlet desteğinin artması durumunda % 86.6'sı mevcut durumlarının üstüne çıkacaklarını, % 13,4'ünün ise mevcut durumlarını devam ettireceklerini belirtmişlerdir.

Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların devlet tarafından verilen desteklerin (civciv, teknik bilgi, aşılama vb.) artırılması durumunda çeşitli kanatlı hayvan sayısını artırma düzeylerinin (%) dağılımı Çizelge 4.34 'te verilmiştir

Çizelge 4.34. Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların devlet tarafından verilen desteklerin artırılması durumunda çeşitli kanatlı hayvan sayısını artırma durumunun değişimi (%)

	Yum. Tav.		Etlik piliç		Hindi		Ördek		Kaz	
	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)	Frekans	(%)
Artırmam	14	14.4	30	30.9	30	30.9	48	49.5	50	51.5
Artırırım	83	85.6	67	69.1	67	69.1	49	50.5	47	48.5

Çizelge 4.34. incelendiğinde, kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların devlet tarafından verilen desteklerin artırılması durumunda % 14.4'ü yumurtacı tavuk sayısını artırmayacağını, % 85.6'sının ise artıracığını; % 30.9'ü etlik piliç sayısını artırmayacağını, % 69.1'nin ise artıracığını; % 30.9'ü hindi sayısını artırmayacağını, % 69.1'nin ise artıracığını; % 49.5'i ördek sayısını artırmayacağını, % 50.5'i ise artıracığını; % 51.5'i kaz sayısını artırmayacağını, % 48.5'nin ise artıracığını bildirmiştir. Devlet kümes hayvanları yetiştiriciliğine destek verdiği takdirde ankete katılanların diğer kanatlı türlerine oranla özellikle yumurtacı tavuk sayısını artıracakları saptanmıştır.

Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların kuş gribi hakkında bilgisi olup olmadığı Çizelge 4.35'te verilmiştir.

Çizelge 4.35. Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanlar içinde kuş gribi hakkında bilgisi olanların dağılımı (%)

	Frekans	%
Kuş Gribi Hakkında Bilgim Var	68	70.1
Kuş Gribi Hakkında Bilgim Yok	29	29.9

Çizelge 4.35. incelendiğinde Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların % 70.1'nin kuş gribi hakkında bilgi sahibi oldukları, % 29.9'unun ise bilgi sahibi olmadıkları belirlenmiştir.

Bilindiği gibi kuş gribi Türkiye'de ilk defa 5 Ekim 2005'te Balıkesir iline bağlı Manyas ilçesinde açık sistem besicilik yapan bir çiftçinin hindi sürüsünde ortaya çıkmıştır. Kuş gribi hastalığının ticari tavukçuluk işletmelerinde ortaya çıkmadan köy tavukları aracılığı

ile insan ölümlerine yol açması yok saydığımız köy tipi aile tavukçuluğumuzu gündeme taşımıştır. Halkta paniğe yol açan ve ticari tavukçuluğumuza da çok ciddi zarar veren kriz esnasında kimi özel sektör ve kamu yetkilileri yaşananların tek sorumlusunun köy tavukçuluğu olduğunu ileri sürmüşlerdir (Aksoy ve ark.,2007).

5. SONUÇ

Yapılan çalışmada elde edilen sonuçlar aşağıda verilmiştir.

1. Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların eğitim düzeylerine göre dağılımı incelendiğinde en yüksek oranı ilkokul mezunları oluştururken, üniversite mezunlarının ise en düşük grubu oluşturdukları saptanmıştır.
2. Anket yapılan köylerde kümes hayvanı yetiştirmeyen bireylerin % 48.2'sinin yetiştirmekten vazgeçme nedenlerinin başında hastalıkların geldiğini belirtmişlerdir.
3. Çalışma sonucunda Batman ili köylerinde kümes hayvanları yetiştirme amacının yumurta üretme olduğu söylenebilir.
4. Anket yapılan köylerde kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların daha çok kendi ihtiyacını gidermek amacıyla yetiştiricilik yaptığı sonucuna varılabilir.
5. Batman ili köylerinde yumurtaya göre tavuk etinin dışarıdan daha çok temin edildiği sonucunu ortaya çıkarmıştır.
6. Anket yapılan köylerde kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların % 99'unun kümeslerinin zeminin toprak olduğu saptanmıştır.
7. Anket yapılan köylerde eğitim düzeyi azaldıkça kümes hayvanlarını bir arada yetiştirme eğilimi artmıştır.
8. Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların gelir düzeylerinin artması durumunda yumurta ve tavuk eti üretimlerini artıracakları sonucu ortaya çıkmıştır.
9. Kümes hayvanları yetiştiriciliği yapanların daha çok kahverengi yumurtacı genotipleri tercih ettiği belirlenmiştir.
10. Anket yapılan köylerde kümes hayvanlarının yetiştirilmesinde fabrika yemi hemen hemen hiç kullanılmamaktadır. Tavukları beslenmesinde de daha çok (%36) Dane Yem + Otlama+Artıklar kullanıldığı saptanmıştır.
11. Kümes hayvanı yetiştiriciliği yapanların gelir kaynakları incelendiğinde tarla tarımı yapanların ilk sırayı aldığını, bahçe tarımıyla uğraşanların ise son sırayı aldığı saptanmıştır.
12. Devlet kümes hayvanları yetiştiriciliğine destek verdiği takdirde ankete katılanların diğer kanatlı türlerine oranla özellikle yumurtacı tavuk sayısını artıracakları saptanmıştır.

Bu sonuçların ülkemiz köy tavukçuluğu modelinin geliştirilmesi konusunda katkı sağlayacağı ümit edilmektedir.

KAYNAKLAR

- Aksoy, T., Yurt, Z., İlaslan Çürek, D., Nilgün Yapıcı, N. 2007. Dünyada ve Ülkemizde Köy Tavukçuluğu. **5. Ulusal Zootekni Bilim Kongresi**. Cd.
- Branckaert, R.D.S., Gaviria, L., Jallade, J., Seiders, R.W. 2000. Transfer of technology in poultry production for developing country. **XXI. World's Poultry Congress**, Montreal, Canada.
- BESD-BİR, 2009. <http://www.besd-bir.org/turkiyekanatliistatistikleri.htm>. Erişim tarihi: 07.11.2009.
- Copland, J.W., Alders, R.G. 2005. The Australian village poultry development programme in Asia and Africa. **World's Poultry Sci. Journ.** **61**:31-37.
- Erensayın, 2000. **Bilimsel Teknik Pratik Tavukçuluk**. Cilt 1. Geliştirilmiş 2. Baskı. Ankara
- Eyduran, E., 2008. Usage of Penalized Maximum Likelihood Estimation Method in Medical Research: An Alternative to Maximum Likelihood Estimation Method. **Journal of Research in Medical Sciences**, **13**(6): 325-330.
- Flock, D. 2005. A billion dollar potential: to involve more people in the egg boom. **Poultry International**, June:10-16.
- Gue`ye, E., 2000. The role of family poultry in poverty alleviation, food security and the promotion of gender equality in rural Africa'. **Outlook Agric.** **29**, 129–136.
- Holmann, F., Rivas, L., Urbina, N., Rivera, B., Giraldo, L.A., Guzman, S., Martinez, M., Medina, A., Ramirez, G., 2005. The role of livestock in poverty alleviation: an analysis of Colombia. **LRRD**, **vol. 17** (1). www.cipav.org.co/lrrd/lrrd17/01/holm17011.htm. Erişim Tarihi : 08.06.2008.
- Khalafalla, A.I., Awad, S., Hass, W. 1999. Village poultry production in the Sudan. <http://www.iaea.org/nafa/d3/public/9-village-khalafalla.pdf>. Erişim tarihi: 24.10.2009
- Kristjanson, P., Krishna, A., Radeny, M., Nindo, W., 2004. Pathways out of poverty in Western Kenya and the role of Livestock. Pro-poor livestock policy initiative. International Livestock Research Institute, **ILRI, PPLPI working paper No 14**.
- Kushi, D.H., Adegbola, T.A., Umeh, A.P. 1998. The role of women in animal production. *In*: Animal Agriculture in West Africa: The Sustainability Question (Oduguwa, O.O., Fanimu, A.O. and Osinowo, O.A., Eds.). Proceedings of the **Silver Anniversary Conference of the Nigerian Society for Animal Production and the Inaugural Conference of the West African Society for Animal Production** held on March 21-26, 1998 at Gateway Hotel, Abeokuta, Nigeria, pp. 254-255.
- Mbugua, P.N., 1990. Rural smallholder poultry production in Kenya. *In*: Smallholder Rural

- Poultry Production, *Proceedings of an International workshop* held on October 9-13, 1990, Thessaloniki, Greece, Vol. II, pp. 117-132.
- Pandey, V.S. 1992. Epidemiology and economics of village poultry production in Africa. *Overview, conference proceedings, village poultry production in Africa*, Rabat, Morocco. Pandey, V.S. And Demey, F. (Edi) (1992): 124–128.
- Riise, J.C., Permin, A., Mcainsh, C.V., Frederiksen, L. 2004. Keeping village poultry a technical manual on small-scale poultry production. Network for Smallholder Poultry Development. Copenhagen, Denmark
- Riise, J.C., Permin, A., Kryger, K.N., 2005. Strategies for developing family poultry production at village level – experiences from West Africa and Asia. *World Poultry Sci. J. 61* (1), 15–22.
- Sonaiya, E., Brankaert, R., Gueye, E., 1999. Research and development option for family poultry. In: *First INFPD/FAO electronic conference on family poultry*. <http://faoext02.fao.org/waicent/faoinfo/agricult/>
- SAS, 1998. SAS Institute, Cary, NC, USA.
- Sonaiya, E.B. 2007. Family poultry, food security and the impact of HPAI. *World's Poultry Sci. Journ. 63*:132-138.
- Spradbrow, P.B., 1993. Newcastle disease in village chickens. *Poultry Science Rev. 5* (1993) 57-96.
- Spradbrow, P. 2005. Appropriate vaccination and therapies for rural poultry flocks in developing countries and their relevance to developed countries. *World's Poultry Science Journal. 61*: 47-54.
- Şekeroğlu, A., Sarıca, M. 2007. Alternatif Üretim Metodu Olarak Köy Tavukçuluğu. 5. *Ulusal Zootekni Bilim Kongresi*. Poster Bildiriler, Cd.
- Şekeroğlu, A., Akşimşek, Ş.D. 2007. Tokat İlinde Köy Tavukçuluğunun Yapısı 5. *Ulusal Zootekni Bilim Kongresi*. Cd.
- Türkoğlu, M., Eleroğlu, H., 1999. Serbest broiler yetiştiriciliği. *VIV Poultry Yutav'99. Uluslararası Tavukçuluk Fuarı ve Konferansı*. 3-6 Haziran 1999. İstanbul. Sayfa :110-122.
- Tadelle, D., Ogle, B., 2001. Village Poultry Production Systems in Central Highlinds of Ethiopia. *Tropical Animal Health and Production. 33*, 521-537.
- TÜİK, 2008. *Türkiye istatistik kurumu*. Hayvancılık istatistikleri veri tabanı <http://www.tuik.gov.tr/hayvancilikapp/hayvancilik.zul> Erişim tarihi: 31.12.2009
- Udo, H.M.J., 2002. Livestock and livelihoods. Animal Production Systems Group.

Wageningen Institute of Animal Sciences, WIAS. Wageningen University, The Netherlands.

Upton, M., 2004. The Role of Livestock in Economic Development and Poverty Reduction. Rome, FAO.

YUM-BİR, 2009. Yumurta Tavukçuluğu Verileri, 2009. http://www.yum-bir.org/templates/resimler/File/Sektor_Verileri_2009.pdf. Erişim tarihi: 07.11.2009.

Yurt, Z., 2002. *Çanakkale İlindeki Kimi Köylerde Köy Tipi Kümes Hayvanı Yetiştiriciliğinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Zootekni Anabilim Dalı.

EK 1. Köylerde uygulanan Anket Formu

KÖYLERDE KÜMES HAYVANI YETİŞTİRİCİLİĞİ

Anketi Yapan :.....İlçe, Köy :.....Tarih : /..... /2008

Denek Adı:..... Ailedeki Birey Sayısı:..... Tel:

1. Kümes hayvanı yetiştiriyormusunuz?
()Hayır ()Evet

2. Daha önce yetiştirdiyseniz.....yıl süreyleadet/yıl yetiştirdim.

3. Yetiştirmekten vazgeçmenizin nedeni
() Hastalıklar () Çervreye zarar vermesi
() Yer darlığı () Diğerleri.....

4. Yetiştirdiğiniz kümes hayvanı sayısı. (Her yıl değişiyorsa ortalama olarak)

	Yum	Eti pil.	hin	kaz	Örd
1-5					
6-10					
11-20					
21-50					
>50					

5. Bunların bir kısmını satıyorsanız sattıklarınızın sayısı nedir?(Hediye edilenler dahil, her yıl değişiyorsa ortalama olarak.)

() Satmıyorum () Satıyorum(adet/yıl)
() Yum () Et tav
() hin ()kaz () örd....

6. Yumurta ihtiyacınızı karşılamak için dışardan satın alıyor musunuz?

() Hayır () Evet
() Köy yum () Bakkaldan

7. Tavuk eti ihtiyacınızı karşılamak için dışardan satın alıyor musunuz?

() Hayır () Evet
() Köy tav () Bakkaldan

8. Yumurta satıyor musunuz? (Hediye dahil)
() Hayır () Evet ad/yıl

9. Gelir düzeyiniz daha yüksek olsa ve rahatlıkla satın alabilseniz yine de;

--Yum () üretirim () üretmem
--Tav et () üretirim () Üretmem
--Diğer () üretirim () Üretmem

10. Sizce yum et ve süt gibi değerli bir besinmi?

() Yum daha değerli () Aynı değerde
() Daha değersiz () Fikrim yok

11. Sizce bebeklerin ve çocukların beslenmesinde yumurta ne ölçüde kullanılmalı?

() Hiç kullanılmamalı () Arasına verilmeli
() Hergün verilmeli () Fikrim yok

12. Yumurtanın kalp ve damar hastalıklarına yol açtığına inanıyor musunuz?

() İnanıyorum () İnanmıyorum
() Fikrim yok

13. Yumurtayı daha çok ne şekilde tüketirsiniz? (Önem sırasına göre numara verilecek, en çok 1)

() Kahvaltıda () Öğlen-akşam yemeğinde
() Pasta-çörek yapımında

14. Tavuk eti sizce kırmızı et kadar değerli midir?

() Tavuk eti kırmızı etten değerlidir
() Tavuk eti kırmızı etten değersizdir
() İkisi de aynıdır
() Fikrim yok

15. Tavuk, hindi, kaz, ördek etini daha çok ne şekilde kullanırsınız?

() Tek başına (Fırında veya kızartma gibi)
() Yemek içinde
() her ikisi de eşit düzeyde

Kümesine İlişkin Bilgiler

16. Gezinme yeri zemini:.....

17. Kümeste bulunan hayvanların

() Hepsi bir arada (Hangileri?.....)
() Ayır ayrı. (.....)

18. Barınağı kireç ile badana

() Yapmıyorum
() Evet yapıyorum (Yılda kez)
() Başka şekilde temizliyor, (nasıl?

19. İlaç ya da aşılama yapıyor musunuz?

- Hayır
 Evet (.....)

Yumurta Üretimi

20. Yumurtacı civcivleri nasıl sağlıyorsunuz?

- Doğal kuluçka
 Satın alıyorum, (nereden?.....)

21. Hangi renk yumurta veren tavukları tercih ediyorsunuz?

- Kahverengi Beyaz

22. Bir tavuktan kaç ay süre ile yumurta alıyorsunuz?ay

23. Bu süre içinde yaklaşık kaç yumurta alıyorsunuz? adet

24. Civcivleri, piliçleri ve tavukları nasıl besliyorsunuz?(önem sırasına göre numara)

	Civciv	Piliç	Tavuk
Fab yemi			
Daneyem			
Otlatma			
artıklar			

Piliç Eti Üretimi İle İlgili Bilgiler

25. Etçi tavuk civcivini nasıl sağlıyorsunuz?

- Civcivcilerden alıyorum.
 Köy tavuklarının erkeklerini kullanıyorum

26. Satın aldığımız civcivleri en erken kaç haftalık olduklarında kesiyorsunuz? Bu arada kaç kg canlı ağırlıkta oluyorlar? haftalık,kg

27. Doğal kuluçka yoluyla elde ettiğiniz civcivleri en erken kaç haftalık olduklarında kesiyorsunuz? Bu arada kaç kg canlı ağırlıkta oluyorlar? haftalıkkg

Genel Bilgiler

28. Gelir kaynaklarınızı önem sırasına göre sıralayınız (en önemlisi 1)

- Bahçe tarımı Tarla tarımı
 Hayvancılık Diğerleri

29. Eğitim düzeyiniz

- İlk, Orta, Lise, Üniversite

30. Aylık ortalama gelir düzeyiniz nedir?

- < 100 YTL 500-1000 YTL
 100-300 YTL 1000-2000 YTL
 300-500 YTL > 2000 YTL

31. Devlet tarafından civciv, teknik bilgi, aşılama gibi hizmetler daha iyi ve daha düşük ücretle sağlansa; ailenizin ihtiyacını karşılamak için yetiştirdiğiniz kanatlı hayvan sayısını artırır mısınız?

- Arttırmam Arttırırım
 Yum tav, Etlik piliç, Hindi,
 Kaz, Ördek

32. Kuş gribi hakkında bilginiz var mı?

- Evet Hayır

ÖZGEÇMİŞ

23.06.1983 yılında Batman'ın Sason ilçesinde doğdu. İlkokulu burada bitirdikten sonra ortaöğretimini Mersin Özel İçel kolejinde tamamladı. Lise eğitimini Batman Fatih Lisesinde bitirdi. Lisans Eğitimini Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootekni Bölümünde tamamladı. Halen Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsünde Zootekni Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans yapmaktadır.